

тамноће свести и ступа на позорницу светске историје; али то градиво било би управо због своје универзалности скоро сасвим неспособно за индивидуализовање, што је уметности неопходно потребно“. Управо се ту јасно указује на границу уметности: премда је она способнија за *опитији* приказ од многих посебних наука, ипак не може да буде носилац духовне форме у њеном тоталитету, јер је везана за чулни и битно појединачни приказ. Та особина уметности представља кључни разлог за потребу духа да је кад-тад превазиђе, па идеја о престанку или крају уметности није настала тек у повесним приказима уметничких форми, него знатно раније: већ у *Феноменологији духа*!

Премда је уметност у Хегеловом филозофском систему добила високу позицију, она ни по форми, ни по садржини не може да представља највиши и апсолутни начин којим дух може да искаже властиту сврху и суштину. Уметност приказује истину, у томе јесте њена велика снага, али реч је о *само једном одређеном кругу истине и њеном одређеном ступњу*, те истина која може постати садржином уметности мора бити „способна да изађе у оно што је чулно и да у њему буде адекватна себи, да би била права садржина за уметност, као што је то случај, на пример, код грчких богова.“. У доба врхунца класичне уметности садржај и форма су се поклапали, а сви важни интереси духа *могли су бити приказани* у уметничком лику. Тај лик није морао бити изложен само у облику скулптуре, иако је она најподеснија за приказ баланса који постиже касична уметност, већ је видљив у свим облицима античке уметности.

Најбољи пример за уметност која у античкој Грчкој изражава дух времена, дакле: и политичка, и друштвена и правна питања, јесте Софоклова трагедија *Антигона*, коју Хегел у бројним разматрањима наводи као парадигму једног уметнички приказаног *духа времена*. Хегел већ у есеју *О природном праву* говори о трагедији у којој се оно *апсолутно вечно успоставља сáмим собом* и која успева да рефлектује начине на које супротстављени концепти правде постају *деструктивни* чим се наметну као апсолутно важећи. Због тога нису ретке оцене да је Хегел „у *Феноменологији духа* и у *Естетици* створио генијалну интерпретацију грчке трагедије“ Хегел разматра *Антигону* у три одвојене расправе: у *Феноменологији духа*, у *Основним цртама филозофије права* и на различитим местима у *Естетици*, наглашавајући да је реч о највеличанственијем уметничком делу своје врсте.